Nr 3/4. Marzec-Kwiecień Rok II

Wiadomości

Związku Polskich Chórów Kościelnych Diecezji Katowickiej

ŚW. CECYLIA
patronka muzyki kościelnej i Związku

Treść numeru 3/4:

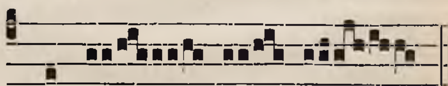
Katowice 1938
Czcionkami Księgarni i Drukarni Katolickiej S. A., Katowice, ul. M. Piłsudskiego 58

Alleluja.

Alleluja, wyraz hebrajski, oznacza „chwalcie Boga“ (od hallelu = chwalcie, Jah, skrócone Jahwe = Bóg). U Żydów według rytuału ustalonego przez Talmud śpiewano Alleluja 18 razy w ciągu roku; osobliwie podczas odpoczynku paschalnego śpiewano wielki hallel, czyli Alleluja. Od Żydów Kościół przyjął zwyczaj śpiewania Alleluja. Pierwszy, który wprowadził do liturgii ten wyraz, był św. Hieronim.

W ciągu roku śpiewa się lub odmawia Alleluja we Mszy św. w ten sposób: po Graduale mówi się dwa razy Alleluja, werset i jeszcze jedno Alleluja; w czasie zaś wielkanocnym opuszcza się Graduał, a w jego miejsce mówi się dwa razy Alleluja, werset, jedno Alleluja, znów werset i jeszcze jedno Alleluja; po Offertorium i po Communio dodaje się po jednym Alleluja. W Officium zaś w ciągu roku Alleluja odmawia się po niektórych antyfonach przed i po psalmach i w wersetach oraz w niektórych krótkich responsoriach, o ile to zaznaczono w Brewiarzu, po jednym lub dwa Alluluja. W czasie zaś wielkanocnym: w Inwitatoryum Jutrzni, w Antyfonach przed psalmami, wersetach i responsoriach Jutrzni dodaje się jedno Alleluja, jeżeli go nie ma; w responsoriach zaś godzin mniejszych i Komplety dodaje się po dwa Alleluja.

Odrębny charakter śpiewu Alleluja **pod względem muzycznym** pochodzi stąd, że specjalną cechę nadaje mu częste posługiwanie się wokalizami (melizmami). Upodobanie to towarzyszy mu przez całą historię śpiewu liturgicznego we wszystkich liturgiach bez wyjątku. Takie szeregi tonów bez słów nazywano tropami, które oddziaływały na rzymską liturgię aż do ostatecznego rozdziału łacińskiego i greckiego Kościoła.

O zachowaniu się na chórze.

Osoby śpiewające w kościele na chórze uważa „Motu Proprio“ Piusa X jakby za sprawujące urząd liturgiczny. Z tego wynika dla śpiewaka jeszcze więcej, niż dla reszty wiernych, obowiązek zachowywania się pobożnie i spokojnie podczas całego nabożeństwa. Śpiewacy powinni być przejęci świętością swego urzędu. Więcej jeszcze dyrygent powinien być nawskroś pobożny i wżywać się duszą i sercem w akcję, odgrywającą się przed ołtarzem. Przykład dyrygenta działa najlepiej na chór. Witt o zachowaniu się dyrygenta i chóru tak pisze: „Wiem, że przy dyrygowaniu, czy to w próbach, czy też podczas występów w kościele śpiewakom nie pozwalam bez potrzeby mówić ani jednego słowa. Powtarzam często: przy śpiewie musicie stać jak ulani z metalu. Jedna tylko nieuwaga już spowoduje błąd. Jeden błąd psuje więcej, niż 10 śpiewaków naprawić może. Apeluję do waszego rozumu: czy jest to w porządku, że jeden jedyny przez swą nieuwagę i

Wesołego Alleluja

życzy

Ich Eksc. Ks. Ks. Biskupom Adamskiemu i Bieńkowi, p. t. Zarządom wszystkich Okręgów i chórów parafialnych, wszystkim śpiewaczkom i śpiewakom

Zarząd Polsk. Chórów Kościelnych.

swoje roztargnienie utwór psuje, podczas gdy dwudziestu innych się męczy? Więc bez potrzeby nie mówiono ani jednego słowa. Jeżeli utwór się skończył, brałem swój modlitewnik i modliłem się. Za moim przykładem szli wszyscy śpiewacy. Minutę przed rozpoczęciem następnego numeru programu kładłem książkę na bok, tak samo śpiewacy, i każdy stał, oczy mając zwrócone na mnie, i czekał na nieme moje znaki. Często dyrygowałem orkiestry, ludzi obcych, którzy pierwszy raz na chórze swobodnie gawędzili. Gdy trzeci raz byli na chórze, nikt bez potrzeby ani nawet nie szeptał. Nie mówiłem ani jednego słowa, oni mogli czytać z mej twarzy, co o takich rozmowach myślę, i dobrze wiedzieli, że ze mną pod tym względem żartować nie było warto."

Ale niestety tak bardzo często dyrygenci sami prowadzą dość ożywione rozmowy w pauzach, więc nic dziwnego, że chór idzie za przykładem swego kierownika. Często wpuszcza się na chór także takich ludzi, którzy z chórem nie mają nic wspólnego. Są to przeważnie osoby przychodzące zamiast na nabożeństwo, na pogawędkę do kościoła, a na to zdaje im się być chór najodpowiedniejszym miejscem. Dyrygenci, organiści a przede wszystkim proboszczowie winni z całą energią i bezwzględnością usunąć tych ludzi, a choćby się narażali na nienawiść i rozmaite nieprzyjemności.

X. W.

Wskazówki dla dyrygenta.

Dobry dyrygent chóru powinien być jednocześnie dobrym nauczycielem muzyki. Najważniejszym jego zadaniem jest umiejętny wybór utworu i sumienne jego opracowanie. Umieć wybrać utwór znaczy, odnaleźć taką kompozycję, która ma wartość artystyczną, odpowiedni efekt i nie jest zbyt trudna dla danego chóru. Dlatego też dyrygent powinien znać gruntownie całkowitą literaturę chóralną kościelną i swój własny chór. Sumienne opracowanie utworu polega na tym, ażeby każdy śpiewak zdolny, czy mniej zdolny, umiał wykonać swą partię pewnie i samodzielnie, nie oglądając się na innych. Jest to więc obowiązkiem dyrygenta kontrolować na próbach każdego śpiewaka i ze słabszymi pracować dodatkowo. Gdy śpiewacy opanują techniczne trudności swych partyj, należy niezwłocznie opracować cieniowanie i ekspresję najpierw w poszczególnych partiach, potem w całym chórze. Cieniowanie musi być jednolite u wszystkich śpiewaków, akcenty dobitne, intonacja czysta, wymowa równa i wyraźna. Należy

zwracać uwagę na regularne i głębokie oddechy, unikac gardlanej emisji głosu, krzyku lub wybijanie się z chóru pojedyńczych śpiewaków. Pewne uwydatnienie całej partii tej lub owej, może być tylko wtedy, gdy dana partia ma główną melodię. Kierownik chóru powinien zawsze dyrygować z zapałem i werwy swej udzielać wykonawcom. Wtedy bowiem jest większe skupienie i przejęcie się, tak niezbędne w każdej sztuce pięknej. Umiejętność śpiewania z nut jest wielkim ułatwieniem w pracy zarówno dla śpiewaków, jak dla dyrygenta i koniecznym warunkiem dobrego artystycznego wykonania. To też na każdej lekcji śpiewu należy co najmniej ćwierć godziny poświęcić na naukę czytania nut .

Szczególnie należy uważać, by śpiewacy nie śpiewali w nuty lub w plecy stojącego przed nimi, by każdy się przyzwyczaił do liczenia w pauzach, — mimo to powinien dyrygent każdemu głosowi dać znak na rozpoczęcie po pauzie, — by śpiewacy na odmian patrzeli w nuty i na dyrygenta, a przede wszystkim przy wszystkich początkach i zakończeniach.

DZIAŁ ZARZĄDU GŁÓWNEGO

Walne Zebranie Związku Polskich Chórów Kościelnych Diecezji Katowickiej.

Dnia 20 marca b. r. odbyło się w Katowicach Walne Zebranie Zw. Polsk. Chórów Kościelnych, poprzedzone nabożeństwem o godz. 12-tej w kościele N. M. P., podczas którego połączone chóry katowicki N. M. P. i wełnowiecki N. M. P. pod kierownictwem p. Ditricha śpiewali mszę gregoriańską: „De Angelis“. Śpiew dał dowód, że zeszłorocznej uchwały sobie nie lekceważono.

Zebranie rozpoczęto o godz. 1-ej na sali Domu Związkowego przy kościele N. M. P. przy udziale przeszło 100 delegatów chórów kościelnych. Po zanotowaniu obecnych zagaił zebranie prezes Związku ks. Gajda, witając w serdecznych słowach przybyłych, po czym zdał treściwą relację z zeszłorocznej działalności Zarządu, podkreślając dodatnie wyniki zorganizowanej pracy, mianowicie diecezjalny zjazd w Chorzowie, okręgowe zjazdy w Małej Dąbrówce, Wielkim Chełmie i Lipinach, pisemko Związku, które zdołało obudzić dla spraw związkowych należyte zainteresowanie. Wszystko to jest dowodem, iż w ciągu ostatnich lat stan organizacyjny i fachowy znacznie się podniósł, co daje rękojmię, że chóry jeszcze z większym zapałem wezmą się do pracy na niwie muzyki kościelnej.

Ale i ujemne sprawy poruszył ks. prezes. Że doznajemy niejednego zawodu, to dlatego, że pomiędzy członkami chórów i zarządów jest dużo gnuśnych i ospałych. Co będzie z chóru, z okręgu i ze Związku, jeżeli członkowie zarządów raz wybrani nie bywaliby nigdy na zebraniach, albo nie czyniliby nic poza tym, co jest ściśle niezbędne, jeżeli nie zadawaliby sobie żadnego trudu z rozwojem Związku i pozostawialiby to innym? Jeżeli ktoś wybrany, to jego świętym obowiązkiem jest, aby dołożył ze swej strony wszelkich możliwych starań, by wprowadzić w czyn postulaty wymogów statutu wzgl. Związku. A jeżeli ktoś z powodu przeciążenia pracą zawodową nie mógłby należycie spełniać obowiązków zarzą-

dowca, niech ma tyle honoru i poprosi o nowego członka w miejsce jego, a z pewnością znajdzie się chętny kandydat wśród członków chóru, mający więcej czasu do dyspozycji.

W dalszym ciągu przystąpiono do wyboru prezydium Walnego Zebrania. Na przewodniczącego wybrano p. Winszczyka, który za zgodą obecnych powołał p. Orzeła do pióra a pp. Lisonia i Wycisłę na ławników.

Sprawozdanie zdawali sekretarz Prandzioch i w zastępstwie skarbnika Okonia p. Winszczyk. Ze sprawozdań wynika, że sprawa organizacyjna postępuje powoli naprzód. Stan kasy wykazuje w dochodach 2940,46 zł, w rozchodach 2666,95 zł, tak że w kasie pozostaje 273,51 zł. Po zakończeniu sprawozdań przewodniczący dziękuje ustępującemu zarządowi za owocną pracę w minionym roku, po czym stawił wniosek o udzielenie przez zebranie zarządowi absolutorium, co też zgromadzenie uczyniło.

Nastąpił wybór nowego zarządu na rok 1938/39, do którego weszli: prezes — ks. Gajda, przewodniczący wydziału — Orzeł Franciszek (Ruda), zast. przewodniczącego — Józef Pluta (Ruda), sekretarz — Kaczmarek Alojzy (Chorzów I), zastępca — Przystolik Jan (Szopienice), skarbnik — Winszczyk Wilhelm (Chorzów II), bibliotekarz — Lisoń Konrad (Katowice), ławnicy — Ditrich Roman (Wełnowiec) i Wycisło Antoni (Mikołów). Wszyscy wybrani przyjęli ofiarowane im urzędy.

O godz. 17,30 przewodniczący zamknął zebranie, dziękując zebranym za cierpliwe wysłuchanie porządku obrad.

Za Zarząd:

(—) *Ks. R. Gajda*,
prezes.

(—) *A. Kaczmarek*,
sekretarz.

I Zebranie nowoobranego Zarządu Ch. K.

W dniu 28. III. br. odbyło się pierwsze zebranie nowowybranego Zarządu Głównego w sekretariacie Związku. Obecni byli wszyscy członkowie zarządu.

Po odczytaniu protokołu z Walnego Zebrania i omówieniu spraw i wniosków mających być przedmiotem prac związkowych, zarząd zakończył swe zebranie następującą odezwą do wszystkich chórów kościelnych:

1. Nowowybrany zarząd zdaje sobie dokładnie sprawę z trudności, jakie będzie miał przezwyciężyć w okresie swojej pracy: brak dostatecznego zrozumienia naszej sprawy przez miarodajne czynniki duchowne i świeckie, uprzedzenie niektórych chórów do pracy organizacyjnej, niski poziom fachowego wykształcenia wielu dyrygentów i organistów i śpiewaków, oraz kryzys ekonomiczny, który dotkliwie paraliżuje wszelką pracę organizacyjną.

2. Liczemy na współpracę Zarządów Chórów Parafialnych i poparcie dyrygentów i organistów fachowych, organizacyjnie uświadomionych, zdających sobie dokładnie sprawę, iż zorganizowanym wysiłkiem można wiele dobrego zrobić.

3. Dążyć będziemy do podniesienia poziomu fachowego naszych dyrygentów i organistów przez organizowanie krótkich, czy dłuższych kursów, konferencyj itp.

4. Otwieramy dla swoich członków poradnię muzyczną. Każdy

może w „Wiadomościach“ otrzymać wyczerpujące wyjaśnienie w sprawach: repertuaru chóralnego lub organowego, nabywania odpowiednich nut, książek itp.

5. Wierzymy, iż w pracy swej nad podniesieniem muzyki kościelnej znajdziemy zrozumienie i poparcie wśród Duchowieństwa.

Za Zarząd:

(—) Ks. R. Gajda,
prezes.

(—) A. Kaczmarek,
sekretarz.

Komunikaty Zarządu.

WAŻNE! Przeczytać — (1—3) wykonać do 14-tu dni! WAŻNE!

1. Przypominamy obowiązek wypełnienia kwestionariuszy, służących do celów statystycznych. O jak najśpieszniejsze nadesłanie ich przez Okręg prosimy usilnie wszystkich, którzy jeszcze tego nie uczynili.

2. Mimo ciągłego nawoływania duża liczba chórów nie uregulowała jeszcze uchwalonej składki członkowskiej, nie bacząc na to, że wydatki zarządu są duże. Prosimy więc raz jeszcze wszystkich opieszałych o jak najśpieszniejsze zapłacenie zaległych składek.

3. Bez pisma nie ma organizacji, a bez poparcia moralnego i materialnego nie ma pisma. Dlatego Zarząd Główny prosi Zarządy Chórów Parafialnych, aby dopilnowali, by jak największa ilość członków chórów kościelnych była prenumeratorami „Wiadomości“. Podkreślamy obowiązek każdego śpiewaka kościelnego popierania pisma przez regularne płacenie prenumeraty, która wynosi tylko 1,20 zł rocznie. Dokładną liczbę prenumeratorów oraz adres, pod jakim mamy wysyłać „Wiadomości“, prosimy podać do dni 14-tu. „Wiadomości“ odtąd wysyłać będziemy „za zaliczeniem“. Apelujemy do wszystkich chórów, którzy z zapłatą za otrzymane już „Wiadomości“ zalegają, żeby tych zaległości wkrótce już nie było. Dlatego należy jak najśpieszniej nadesłać całą kwotę zaległości za wydawnictwo nasze, którego koszta muszą przecież zostać pokryte.

Przy przesyłce pieniędzy prosimy podać, na co się przesłaną kwotę przeznacza. Z uwagi na to, że „Wiadomości“ są idealnym przewodnikiem naszym, nie wystarczy tylko takowe abonować i samemu może niedbale przeczytać, ale starać się zainteresować nimi Wielebne Duchowieństwo, od którego podniesienie poziomu muzyki kościelnej w przeważnej części zależy.

Nie od rzeczy będzie, jeżeli się od czasu do czasu omówi i przedyskutuje jakiś artykuł na zebraniach chórowych.

Powyższe (1—3) prosimy brać poważnie i nie utrudniać pracy zarządowi. Już tyle razy zabieraliśmy w tej srawie głos, niestety dla wielu chórów bezskutecznie.

4. Wszelką korespondencję dotyczącą „Wiadomości“ należy nadsyłać do 20-go każdego miesiąca pod adresem prezesa Związku ks. Gajdy, Wełnowiec, Urząd Parafialny.

5. Sekretariat jest czynny w środy od 16—19 i piątki od 16,30—18. Ks. Prezes urzęduje w piątki.

W nagłych wypadkach można się zwrócić do sekretarza Związku p. Kaczmarka, Katowice, (Starostwo), pokój 13, tel. 319-51.

Za Zarząd:

(—) Ks. R. Gajda,
prezes.

(—) A. Kaczmarek,
sekretarz.

DZIAŁ OKRĘGOWY

Od Zarządu Głównego.

Wszystkim Okręgom przypominamy obowiązek urządzania

1. zebrań okręgowych,
2. zjazdów okręgowych.

Do 1. Zebrania są właśnie tą częścią życia organizacji naszej, gdzie bezpośrednio dowiadujemy się o warunkach pracy poszczególnych chórów. Takie częste spotkanie się na zebraniach okręgowych jest konieczne dla stałego informowania Zarządu Głównego o stanie rzeczy w poszczególnych chórach parafialnych.

Poza tym zebrania okręgowe mają być miejscem, gdzie zarządowcy mają radzić i informować się o sprawach fachowych, i mają mieć znaczenie pedagogiczne. Tu powinny się odbywać odczyty fachowe wzbogacające wiadomości poszczególnych dyrygentów i śpiewaków. O przebiegu tych zebrań prosimy Związek informować, co umieścimy w „Wiadomościach". Z tych sprawozdań na łamach naszego pisemka najlepiej będziemy się mogli przekonać, kto, gdzie i jak pracuje dla dobra organizacji.

W okręgach jeszcze nie zorganizowanych należy sprawę także ruszyć z miejsca.

Do 2. Przy występach chórów kościelnych na zjazdach okręgowych winni chóry mieć na oku także stronę praktyczną występu i śpiewać takie utwory religijne, które chór może później wykonać i w kościele. Wtedy bowiem wysiłki chóru nie będą daremne, gdyż utwory te będą wykonywane nie tylko dla popisu przed publicznością, lecz i na nabożeństwach. Naprawdę szkoda by było wysiłków chóru i dyrygenta, który by pracował przez dłuższy czas nad jakimś utworem, wykonał go raz jeden na scenie — no i wysiłki chóru idą „ad akta". Zawodu tego uniknie chór, gdy na swoim występie wykona motety i wyjątki z różnych pięknych mszy, urozmaicając program występem chóru męskiego.

Prosimy o podanie Zarządowi Głównemu terminu mających się odbyć zjazdów w poszczególnych okręgach.

Za Zarząd:

(—) *Ks. R. Gajda*,
prezes.

(—) *A. Kaczmarek*,
sekretarz.

Okręg Katowicki.

Ponownie przypominamy, że I-szy Zjazd Okręgu Katowickiego odbędzie się, jak już podano w poprzednim numerze „Wiadomości", dnia 18 kwietnia br. w Katowicach w Domu Związkowym przy kościele N. M. P. na dużej sali. Obowiązkiem każdego chóru przynależnego do Okręgo Katowickiego jest, wziąć udział tak w części przedpołudniowej, jak i w południowej t. j. na akademii, które się odbędzie o godz. 17-ei w czasie której odbędą się popisy chórów pojedyńczych z wymienionego okręgu.

W czasie akademii przemawiać będą: ks. Gajda, prezes Związku i ks. Moll, prezes Okręgu Katowickiego. Osobne zaproszenia i programy będą przesłane poszczególnym okręgom wzgl. chórom.

Po akademii i występach zabawa, na którą wstęp wynosi 1,— zł, za okazaniem zaproszenia.

Przypomina się, by chóry z Okręgu Katowickiego złożyły sprawozdania roczne przez okręg do Związku. Wszelkie korespondencje należy kierować do sekretarza Okr. Katowickiego p. Konrada Lisonia, Katowice, ul. Krasińskiego 2, telefon 344-75.

KRONIKA CHÓRÓW PARAFIALNYCH

Sprawozdanie z Gwiazdki Polskiego Chóru Kościelnego „Św. Cecylii" Czarny Las.

Dnia 23 stycznia 1938 r. obchodził chór nasz tradycyjnym zwyczajem Gwiazdkę. Przy zapalonej na środku sali choince, Gwiazdka rozpoczęła się uroczystym aktem kolędy, po czym wspólnie odśpiewaliśmy kolędę „Mędrcy świata". Po akcie kolędowym miało miejsce dzielenie się opłatkiem, składając sobie wzajemnie życzenia.

W międzyczasie sekretarka wygłosiła prolog przywitalny, po którym orkiestra odegrała wiązankę kolęd podczas których przyszedł „gwiazdor".

Po przemówieniu ks. prezesa chór wystąpił po raz wtóry z kolędami, po czym deklamacją zakończono część pierwszą Gwiazdki.

Na Gwiazdce przygrywał cały zespół orkiestry Skarbofermu „Bielszowice", wydelegowany przez inż. Fogta, na wniosek zarządu.

Druga część — zabawa towarzyska w ścisłym kółku, mile i wesoło spędzona, urozmaicona niespodziankami oraz piosenkami świeckimi, odśpiewanymi przez chór, trwała do godz. 24-tej.

Zabawę zakończono odśpiewaniem pieśni „Wszystkie nasze dzienne sprawy".

Zarząd.

N * U * T * Y

1. Na Wielkanoc:

Alleluja! Jezus żyje, K. Hoppe . 0,60 zł
4 pieśni wielkanocne, St. Wiechowicz . . . . 1,50 zł
Surrexit Pastor bonus, K. Hoppe 0,80 zł
Weselcie się, śmierć zwyciężona! K. Hoppe . . . . 0,60 zł
4 pieśni wielkanocne (Edit. Barwicki nr 24) . . . . 2,— zł
9 Offertoriów (na święta Pańskie) ks. R. Gajda, op. 33, part. 6,—, głosy . . . . 0,40 zł

2. Na miesiąc maj:

Boga - Rodzica, ks. Gieburowski, part. 3,— zł, głosy . . . . . 0,05 zł
Dzwonek Maryi, K. Hoppe . . 0,70 zł
O Maryjo, Matko Boga, K. Hoppe 0,60 zł
4 Offertoria (na święta Matki Boskiej), ks. R. Gajda, op. 34, part. 3,— zł, głosy . . . . 0,25 zł

NOWOŚĆ!

„Gdy trwoga nas ogarnia", pieśń do Matki Boskiej, skomp. ks. Gajda. Cena pojed. głosów (j. part.) 20 groszy. Tekst piękny, melodia gładka.

Wiadomości wychodzą co miesiąc nakładem Związku P. Ch. K. pod kierownictwem ks. Gajdy, prezesa Związku. Adres Redakcji i Administracji: Katowice, ul. Brata Alberta nr 5. P. K. O. 310.692. — Za redakcję odpowiada: ks. Gajda, Welnowiec, telefon 312-39. — Cena egzemplarza 10 gr.